

Esporles: a prop Palma i entre Mallorca i el món

Onofre Rullan

Pregó de festes de Sant Pere
Esporles, plaça de l'Ajuntament
Divendres 19 de juny de 2026, 19:30

Benvolgudes i benvolguts, amigues i amics.

La tradició de fer pregons a les festes esporlerines, a diferència d'altres pobles, és relativament recent, va començar a finals de la dècada del 1990. El primer pregoner va ser el glosador Pere Gil a les festes de Sant Pere de 1997, fa 29 anys, en temps del batlle Jaume Pou i, l'any següent, també n'hi hagué a les festes de sa Vilanova amb un pregó de Santiago Froilán do Natal que va dissertar sobre *“El boc vilanover. Dels orígens al repte de 2001”*. Amb la innovació dels pregons, per un any, sa Vilavella se va anticipar a sa Vilanova. Abans, sa Vilanova s'havia avançat innovant amb el sopar de carrer i les festes gratuïtes, amb els pregons venia a ser un 2-1.

Els pregons, com molts dels 55 que s'han pogut escoltar fins ara tant a sa Vilavella com a sa Vilanova, en ocasions són una lliçó acadèmica sobre qualque aspecte relacionat amb el municipi; altres, com molts dels que s'han llegit aquí mateix des de 1997,

han fet excel·lents cròniques de la localitat des de l'òptica i l'experiència viscuda pel pregoner o pregonera.

Jo intentaré combinar les dues opcions amb 4.498 paraules (tranquils he calculat una mitja horeta, o pentura una mica més) tot parlant de com he viscut, observat i analitzat la gran metamorfosi experimentada per Mallorca en general i per Esportles en particular. Justament això m'ha duit a triar com a títol d'aquest pregó "*Esportles: a prop Palma i entre Mallorca i el món*".

Començaré el relat de la gran transformació a la dècada del 1950, la que vaig comparèixer a aquest món des del primer pis segona porta del carrer Joan Riutort 46. De fet ho vaig tenir fàcil ja que la comare vivia a la primera porta del mateix primer pis i només va haver de fer travessar el replà.

Aleshores el nostre poble vivia

El final de l'Esportles industrial

Efectivament, a la dècada del 1950 Esportles era a punt de tancar la seva fase industrial que s'havia enlairat quan en Joan Riutort, el 1870, va obrir la factoria del molí Draper. 92 anys més tard, el 1962, el cicle va acabar en tancar la *Compañia Fabril* de Son Tries. Jo aleshores tenia 4 anys i encara soc de la generació que recorda haver sentit el famós "pito" de les fàbriques, un avís per anar a fer feina que servia de rellotge per tot el poble, en competència directa amb les campanes de l'església i amb el

rellotge de l'Ajuntament. Tot el poble, no només fabricants i fabricantes (com es deien els obrers i obreres fabrils), anaven, mai més ben dit, “a cop de pito”.

Les fàbriques d'Esporles, amb les confrontacions bèl·liques de les dècades del 1930 i 1940, s'havien beneficiat de l'avituallament, primer, de les tropes insubordinades contra la República democràtica i, després, de les dels règims nazis i feixistes quan a Espanya ja hi governava la versió hispana d'aquestes dictadures, el falangisme i altres faccions polítiques afins. Però la derrota bèl·lica d'aquells sistemes totalitaris suposava la pèrdua de clients preferents i amb la competència de les zones industrials espanyoles, les fàbriques esporlerines quedaren abocades al tancament.

Però a la dècada del 1950, en el context de la guerra freda, els governs democràtics occidentals començaren, lentament, a reconèixer i donar alè econòmic a la dictadura franquista. Passaven pena que l'asfíxia econòmica (eren els anys de la fam) a que estava sotmès el règim (per ser una dictadura i haver fet costat als règims alemany i italià durant la II Guerra Mundial) el fes tombar i caigués sota l'òrbita d'influència soviètica. Vàries decisions d'aquesta època, quan les fàbriques eren a punt de tancar, mostren aquest canvi de context internacional

- El 1950, l'ONU va revocar la condemna al règim franquista que havia acordat 4 anys abans, el 1946

- El 1953 es signaren els pactes de Madrid que van permetre, entre d'altres, la instal·lació de les bases militars nord-americanes
- El 1954 es va firmar el conveni d'ajuda nord-americana per a Espanya, el nostre particular pla Marshal (recordau la pel·lícula d'en Berlanga "*Bienvenido Mister Marshal*")
- El 1955 Espanya va ingressar a l'ONU
- I el 1959 el president nord-americà Eisenhower va visitar Madrid i va abraçar Franco, el qual 19 i 18 anys abans havia abraçat Hitler (1940) i Mussolini (1941). El mateix 1959, atenció, és l'any que es suspèn la necessitat de visats pels turistes, s'obria la comporta...

I quines conseqüències va tenir aquest nou escenari a l'Estat? Doncs que Madrid, Barcelona, Bilbao i altres ciutats espanyoles, com moltes europees, varen començar a absorbir, a xuclar, població d'origen rural del sud de la península per tal de fer possible el seu creixement urbà i industrial. S'estaven reforçant industrialment els grans centres urbans al mateix temps que estaven tancant moltes fàbriques de pobles peninsulars i mallorquins i s'accelerava l'èxode rural. Era una qüestió de canvi en les condicions de producció i d'escala, en passar de l'autarquia del primer franquisme a l'occidentalització del segon la metamorfosi estava cantada: s'havia de créixer i per això feia falta més energia, més màquines, més inversió i més mà d'obra barata. Un reclam de mà d'obra barata que es donava també a Europa occidental quan es recuperava de la II Guerra Mundial, recordau

una altra pel·lícula “¡*Vente a Alemania, Pepe!*” protagonitzada per n’Alfredo Landa i en José Sacristán.

A Espanya aquest context va consolidar, per exemple, *Altos Hornos de Vizcaya*, la SEAT de Barcelona o la burocratització funcional de Madrid; per això, els nins d’Esporles d’aquella època, érem del Bilbao, del Barcelona o del Madrid. Can Campos, Can Fortuny o Can Esteve eren fruit d’un altre moment històric i, en termes empresarials, ja no eren fàbriques competitives com ho havien estat abans.

L’occidentalització econòmica implicava, també, l’obertura al consum de productes d’empreses estrangeres; va ser quan, per exemple, la Coca-Cola entra en competència amb la pinya, els calçons texans (Lewis, Lee...) amb els de pana i el tabac ros (el Winston) amb el negre (tabac de pota, Celtes, Ideals...).

Però l’altre gran novetat del model implantat després de la II Guerra Mundial va ser la intensificació de l’ús turístic de grans franges de la costa mediterrània del sud d’Europa que ja s’havia iniciat a la dècada del 1920: Niça, Canes, Mònaco, Monte Carlo, Sant Tropez, Portofino, San Remo... i que, un poc més tard, seguien pel mateix camí Mallorca i Eivissa. Mirau quina sincronia en el canvi de model, l’any 1962, el del tancament de la *Compañía Fabril*, l’aeroport de Son Sant Joan va superar, per primera vegada, el milió de passatgers (avui són 34 per cert).

Però què passava a les zones que no teníem costa? o, com la propera a Esportles, era molt accidentada. Aquí el turisme també

va impactar, de forma indirecta sí, però radical. Una guia de Mallorca de 1964 de Baltasar Porcel dedicava 18 línies a Banyalbufar, 11 a sa Granja, 7 a Canet i només 3 al poble d'Esporles del que deia:

Esporles (a 5 Km de La Granja). Población de 2.710 hab. industrial y agrícola emplazada en este apacible paisaje de huertas y almendrales (Porcel, 1964: 53).

Fixau-vos que ja començava a pesar més allò d'interès turístic com Banyalbufar i sa Granja i d'Esporles, que encara es deia que era agrícola i industrial, en destacava el seu “*apacible paisaje de huertas y almendrales*”, un bon reclam pel que havia de venir. A Esporles no teníem hotels però veiem passar el turisme en autobusos que anaven cap a sa Granja o Banyalbufar o l'observàvem directament al barbacoa de ses Rotes, on venien autobusos carregats de turistes (encara no els dèiem guiris) on s'hi celebrava la “*Fiesta andaluza*”. O, si voleu, indirectament a través de l'arribada de la cultura més occidentalitzant que va representar la festa des Bou des Port des Canonge o el *Central Park* que, anys més tard, per cert, vàrem saber que, a Nova York, també n'hi havia un de *Central Park*.

Però malgrat aquests esquits turístics, tancades les fàbriques, de l'Esporles industrial passarem al que es va definir com a

Esporles, poble dormitori

La denominació de determinats nuclis com a “dormitoris” ho va començar a fer circular per Mallorca l’urbanista català Manuel Ribas Piera, l’autor del pla urbanístic de Palma de 1973. Però ell es referia aleshores als “barris dormitori” de Palma perquè clar, la primera succió de població que s’acaramullava a l’eixample provenia de les seves barriades però, poc a poc, l’atracció es va ampliar als pobles més propers: Puigpunyent, Esporles, Bunyola, Santa Maria... El primer que va usar el terme dormitori aplicat a Esporles crec que va ser el notari Clar, el 1973, quan va definir el poble com a “*villa dormitorio*” (Clar, 1973: 79), una denominació que 5 anys més tard ja s’usava en articles acadèmics (Frau et al., 1978).

Palma, durant les dècades de 1960 i 1970, va esdevenir una autèntica aspiradora de població, alimentada pel creixement turístic de l’illa, i gran part de la població activa esporlerina va començar a desplaçar-se a treballar a la capital, on proliferaven llocs de feina de coll blanc, dependents i vinculats directament o indirectament al turisme. També és quan molts de picapedrers anaven en bicicleta a treballar a la costa de la badia de Palma, on hi quedaven a dormir de dilluns a divendres a la mateixa obra o a les platges properes per aixecar els hotels, les noves fàbriques mallorquines. Aleshores més de 1.000 persones ja es desplaçaven diàriament a fer feina a Palma, un 85% de la població activa (Clar, 1973: 79). Per això es deia que érem un poble dormitori, perquè fèiem feina a fora i al poble només hi tornàvem a dormir.

Era quan els autobusos de Can Gomes, “s’Agensi” que dèiem, [a la meva padrina de sa Vilanova una vegada encara li vaig sentir a dir “sa Diligenci”] eren abarrotats d’esporlerins i esporlerines que anaven a treballar a Palma, amb cadiretes supletòries al passadís central. Tant importants eren els autobusos de Can Gomes d’aleshores que tenien nom propi: *sa Capsa de Mistos*, d’escaires en angle recte i *sa Tortuga*, més lenta i de formes arrodonides. Però les connexions de transport amb Palma tenien uns horaris que, com es va assenyalar, estaven

pensados únicamente para el esporlerense que tiene que ir a Palma, pero no sirve para el que quiere pasar un día en Esporlas (Clar, 1973: 78),

“Pasar un día”, ni es pensava amb la possibilitat de que gent de Palma vengués a fer feina a Esporles. Amb això que molts joves se n’anaren a viure a Ciutat, preferentment als primers carrers de l’eixample que es trobaven en venir d’Esporles i a prop de l’aturada de l’autobús, a l’antic i ja desaparegut “*Bar Rio*”. Palma estava xuclant població mallorquina d’arreu com ho feia la indústria catalana amb la població rural andalusa. Palma, s’ha de dir, enlluernava als esporlerins d’aleshores, hi havia ascensors i semàfors i la gent anava mudada també els dies feiners com si sempre fos diumenge. I mentrestant Esporles s’estava buidant, aprimant demogràficament. Era una època, me contava en Llorenç Homar, que a Can Llorenç de sa Roba es podia sentir el comentari

“han vist gent de Palma per damunt es Passeig, què devien fer per aquí?”

Era la fase implosiva de la macrocefàlica Palma que convertia Esporles en el que ara en diríem un “poble buidat”, com la famosa “España vaciada”.

L'època del declivi demogràfic en favor de Palma és també la que la població activa esporlerina d'industrial es va reconvertir progressivament en comercial, administrativa, hostalera i, especialment, del sector de la construcció com va estudiar el 2012 en Bernat Homar (com veis ja he citat 3 amics de la meva colla).

Però ben aviat, Palma, com totes les ciutats d'aquella època, a més d'implosionar, cap a dins, lentament, també va començar a explotar, cap a fora. Així, mentre una part de la població esporlerina es va motoritzar [el 1954 hi havia 3 cotxes i el 1973 ja passaven els 400 (Clar, 1973: 80)] per anar a fer feina a Palma amb cotxes particulars també abarrotats com l'autobús, es va iniciar una tendència destinada a ser decisiva a les dècades venidores: hi havia gent de Palma, ciutadans, que decidien deixar la ciutat i venir a viure a Esporles, eren els primers externs (perdó).

I la cosa no acabava aquí, l'any 1962, el mateix que tancava la fàbrica de Son Tries i que Son Sant Joan arribava al milió de passatgers, s'iniciava la urbanització de ses Rogetes i tres anys més tard, el 1965, la des Verger. Eren urbanitzacions extensives, de xalets (quan al poble només n'hi havia un de xalet que

òbviamment li deien “es Xalet”; sabeu on és?); xalets diferents a les cases entre mitgeres típiques dels nostres pobles. Era l’arribada al municipi de les modes suburbanes que havien començat a proliferar als EEUU des d’abans de la II Guerra Mundial i a Europa occidental un poc més tard i que ara, des de Palma, es començaven a escampar per tot Mallorca. Dues urbanitzacions que, en el cas de ses Rogetes, era tant extensa com tot el poble: 66 hectàrees i, en el cas des Verger, ho era encara més: 80 hectàrees, el doble que el Vaticà. Per això, el 1972, ja es varen sol·licitar llicències per fer 52 edificis nous, la majoria a aquestes urbanitzacions quan, entre 1938 i 1959, no s’havia presentat cap sol·licitud de llicència per fer cases de nova planta, només reformes (Clar, 1973: 82).

Aquests eren indicis clars de que Esportles s’estava reconvertint en una cosa nova i diferent del poble dormitori, era, lentament, la consolidació del que podríem anomenar

L’Esportles metropolitana

La motorització privada generalitzada (el Seat-600) va fer possible que gran part d’esportlerins anassin, diàriament, a fer feina a Palma (*commuting* en diuen d’això en l’argot dels estudis urbans) i que residents de Palma venguessin a residir de forma permanent als seus xalets de ses Rogetes o es Verger o, fins hi tot, al mateix Esportles. Una pràctica que, fins aleshores, només es donava als estius i caps de setmana.

I així, l'explosió urbana de Palma es va anar intensificant des de la dècada del 1980 i, sobretot, a la del 1990. Va ser quan, de sobte i sense fer-ne comptes, ens vàrem donar compte que a Esporles, com a Palma, hi havia greus problemes d'aparcament, ostres!, i això què ha estat? Va ser la nostra motorització i una allau de gent de Palma que ja no només anava as Verger i ses Rogetes, ara també, i sobretot, venia a instal·lar-se al mateix poble. És quan varen proliferar les promocions d'adossats que, inicialment, varen provocar certa reacció local contrària. En aquelles dècades hi va haver força oposició a la transformació urbanística que estava experimentant el poble, una oposició que, s'ha de dir, avui ha minvat molt, ja ho hem blanquejat. Però aleshores, indirectament, i potser sense saber-ho, la gent s'estava queixant dels efectes econòmics i territorials, directes o indirectes, de la integració efectiva de l'Estat espanyol a les estructures polítiques i econòmiques europees, recordau:

- El 1985, Espanya va signar el tractat d'Adhesió a la Comunitat Econòmica Europea
- El 1989 la pesseta es va integrar als mecanismes de canvi europeus que obria les portes a les inversions provinents d'Europa
- El 1991 Espanya va firmar l'acord Schengen que eliminava controls fronterers de persones dins Europa i, finalment,
- El 1992 es va acordar el Tractat de Maastricht, que va establir la Unió Europea i les bases de l'euro que culminaria el 2002.

S'estava gestant un canvi de dimensions localment gegantines. Un canvi equivalent al tancament de les fàbriques a la dècada del 1960, les noves inversions que propiciava aquest nou escenari transformava el poble no només urbanísticament, també ho feia culturalment i socialment amb novetats de tots colors, recordem-ne algunes:

- les festes de sa Vilanova deixaren Can Ribes (s'havia d'urbanitzar) i les de Sant Pere abandonen la placeta des Ball (s'hi havia de fer el centre de la 3a edat), però les festes passaren a ser gratuïtes (no tots els canvis són dolents) i a celebrar-se a l'antic Jardí que va deixar de ser un parc per transformar-se en una plaça dura, a l'estil de les que es feien aleshores a Barcelona.
- Amb la urbanització de Ca l'Amet va desaparèixer la tradicional estructura urbanística polinuclear i sa Vilanova va deixar d'estar separada urbanísticament de la resta del poble.
- Va obrir el primer supermercat i començaren a tancar molts comerços i establiments, entre ells, el Central Park.
- Als cafès, poc a poc, es va deixar de jugar a billar, a patxessi, a tuti, a canari, a truc (la marilla ja havia desaparegut a la dècada del 1970), en poques paraules, es va deixar de jugar; mentre que les dones començaren a anar als bars amb tota normalitat (no tots els canvis són dolents) i les màquines escurabutxaques desplaçaren definitivament el 7 i mig, el burro o el tuti subhastat... (això sí que va ser un canvi negatiu)

Estava començant a forjar-se un nou Esportles, diferent del metropolità, el que podríem anomenar

L'Esportles global

Des de principis del segle XXI, el procés de globalització d'encuny neoliberal, que s'havia iniciat a les darreries del segle XX, s'ha intensificat molt. La irrupció d'Internet és l'indicador més clar d'aquest nou escenari i, en el cas espanyol, l'allau d'inversions que seguiren el rescat de l'economia espanyola de 2012 va acabar de reblar el clau. Un rescat, 4 anys posterior a que el 2008 la bombolla immobiliària fes figa, i que, com sabeu, ens ha entrat en l'anomenada emergència de l'habitatge i que, entre d'altres, se'n va dur per davant les Caixes d'Estalvis. Unes entitats, recordem-ho, que no tenien accionistes i no repartien dividends, i que van passar a mans de bancs que, com sabeu, tenen accionistes i es reparteixen dividends entre ells.

I com va afectar Esportles aquest nou escenari internacional i espanyol? Idò, entre d'altres, amb un notable increment de població que venia a gaudir d'aquell "*paisaje de huertas y almendrales*" que invocava Porcel l'any 1964. I, entre aquesta nova gent, molts estrangers del nord global, fins al punt que, ara mateix, a Esportles hi ha el doble de nascuts a l'estranger que a la resta de l'Estat espanyol.

En temps de la democràtica Segona República, amb les fàbriques a ple rendiment, s'havien assolit, per primera vegada a la història, els 3.000 habitants, però després del cop d'estat bèl·lic de 1936

va començar un declivi que va tocar fons el 1975 a l'entorn dels 2.500 residents. Però des d'aleshores no hem deixat de créixer, o d'engreixar segons com se miri. A les portes del 1990, l'Esporles metropolità superava, altre cop des de l'època republicana, els 3.000 habitants i des d'aleshores no hem deixat d'engreixar, però de créixer volia dir: el 2001 superam la barrera dels 4.000, el 2018 la dels 5.000 i bufeta fet amunt... I, per si fossem pocs, el 2005 ens inventam la Fira Dolça i, puntualment, superam les 12.000 persones, alaaaa...

És veritat que la massificació posa nerviós a les espècies territorialistes com la nostra, però també és veritat que la renovació demogràfica ens allibera de l'endogàmia i ens renova la sang. Mirau quantes associacions hi ha majoritàriament impulsades pels externs, no tant pels estrangers, s'ha de dir. Aquesta és una diferència notable i destacable, els externs es vinculen amb la comunitat amb molta més facilitat que els estrangers. Potser els hem de donar temps, com en vàrem haver de donar als anteriors nouvinguts, però aquests darrers, els estrangers, crec que seran més mals d'esclovellar...

Però l'Esporles global i postmodern no només ha implicat una allau de gent d'arreu, el poble s'ha transformat totalment. Per començar, el moviment poblacional no ha estat només en sentit centrípet, cap a Esporles, també hi ha hagut un important moviment ocult centrífug, cap a fora d'Esporles. Molts esporlerins i esporlerines que no han tingut la sort d'heretar una casa o un solar dels seus pares se n'han hagut d'anar a viure a

Palma o a pobles més barats. Ha estat un desplaçament no desitjat que ha posat de moda una parauleta que fa alguns anys només manejàvem des de la sociologia i la geografia urbana: gentrificació.

Per un altre costat, amb cotxes particulars o amb els autobusos del TIB, diàriament arriben molts treballadors i treballadores no residents que venen a guanyar-se les sopes al nostre poble, per això a Esporles hi ha més estrangers que nascuts a la península. Res a veure a quan érem un poble dormitori a les dècades del 1960 i 1970 que els autobusos de s'Agensi anaven plens cap a Palma i, en tornar a Esporles per fer més viatges, tornaven completament buits.

I amb aquest context de substitució i intensificació poblacional com avança la metamorfosi? Potser és difícil afinar en aquesta observació ja que som massa a damunt l'arbre i, potser, no ens deixa apreciar totes les característiques, bones i dolentes, del bosc que està brostant al segle XXI; amb tothom amb mòbil, per suposat, i molt connectats a les xarxes socials. Però han passat algunes coses que, en tenir una mica més de perspectiva, veurem com d'importants han estat. Repassem-les.

Alguns grans equipaments propers al poble han ajudat a impulsar la transformació que comentam: la mateixa Universitat ja des de la dècada del 1980, l'IMEDEA des de 1997 i Son Espases des de 2010. Tot plegat ha fet que alguns professionals amb certa capacitat econòmica hagin vingut a residir entre nosaltres i, els

que no arriben a aquesta capacitat econòmica o no han tingut herències immobiliàries potser han hagut de partir.

Les infraestructures també han impulsat la transformació i la dependència de l'exterior. El 2008 ens vàrem connectar amb els sistemes de depuració de Palma i el 2016 arriba la fibra òptica amb la qual cosa quedam pescats per les xarxes socials, sí sí, pescats, i jo el primer. Les xarxes o els filats, recordau, estan pensades per pescar o caçar, no per connectar, com ens repeteixen contínuament. Un exemple, el cine Colisseu havia tancat definitivament el 1985 per la competència dels cines de Palma i la motorització privada dels esporlerins i, a partir del 2016, gràcies a la fibra òptica, molts també hem deixat d'anar al cine a Palma i ara hi anam a Califòrnia, sí sí, a Califòrnia: *Netflix, HBO Max, Disney+, Amazon Prime Video...* segueixc?

Comercialment la transformació també ha estat radical, d'una variada escampadissa de petits comerços per tot el poble (hi havia una esparteria, record un paraigüer, sabaters, etc.) hem passat a una concentració quasi exclusivament vinculada a la carretera i la restauració, amb un Passeig abarrotat com a centre neuràlgic, on ja no s'hi passeja i que ha esdevingut la gran terrassa d'estar del poble i el major aparcament de bicicletes de turistes estrangers. A sa Vilanova només aguanten alguns negocis a la carretera no vinculats directament a usuaris vilanovers. El carrer Nou, fins fa pocs anys la via comercial més important, la milla d'or, resideix com pot des de què l'any 2014 se'n va dur un cop molt fort quan tancaren tres dels seus més emblemàtics actius: Can Llorenç de

sa Roba, Cas Currot (i amb ell els panets francesos, me resistesc a dir llonguets) i Can Manua o Mutxilla, aquest darrer cafè substituït per un hotelet que funciona sense administració presencial, tot *on line*, i que el fan net treballadores d'una empresa que arriben i se'n tornen d'Esporles amb el TIB.

També han aterrat noves tipologies comercials que no coneixíem fins fa poc: assegurances, clíniques veterinàries, gimnasos, *coworking*.... Uns tenen orígens indis o xinesos, cap a on es diu que es dirigeix la nova hegemonia mundial: Bazar Yue (2011) i la fruiteria Dhillon (2018). I encara una altra fruiteria, Can Bouza (2011) i això que en teníem una que va tancar el 2006, s'Encetadora. Però a aquests nous negocis, per sort, els veim la cara, els sentim xerrar mallorquí, xinès o panjabi, podem escoltar la seva música i veure el cobrecap dels sikhs. Però hi ha un altre negoci molt destacat, que no li veim la cara, no sabem quina música li agrada, ni si du res per damunt del cap, no ha hagut de comprar ni llogar res a Esporles, però posaria missions que ven més que Yue, Dhillon o Bouza, és originari de la costa oest nord-americana i es diu *Amazon*.

I sobretot avui tenim molta activitat immobiliària, més que urbanística diria, una de les empreses del sector, d'origen alemany, aquests dies reparteix fulletons pel poble amb el lema "*We Love Esporles*" i proposa "*¿Listo para vender tu propiedad? ¡Hagámoslo realidad!*". Ens estan suggerint, directament, que mos n'anem d'Esporles.

Pel que fa als cafès, el gran canvi és, com ja hem apuntat, que s'hi ha deixat de jugar i ja a quasi tots, a més de beure, ofereixen menjar. Dels bars i restaurants els més postmoderns són, sense dubte, na Pagana; el Doble, que va obrir el 2022 on abans hi havia hagut el cafè des Coliseu i diferents bancs (canviar bancs per bars tampoc està malament) i un que s'ha posat un nom en forma de pregunta.

Les possessions, poc a poc, ha anat deixant de ser de senyors de Palma (d'esporlerins n'hi havia molt poques), per passar a mans de senyors estrangers i, quasi totes, han deixat de ser possessions per passar a ser residències o hotels.

El martellet d'activitats és constant: tallers, jornades, cursos, exposicions, jornades esportives, xerrades, homenatges... bufff, quin estrès! I tot amb la carretera, la gran artèria, cada cop més carregada, cada cop amb més "tensió arterial": bicicletes, camions, autobusos, taxis i cotxes cap als hotels de Banyalbufar, i esperau que aviat n'hi obriran tres més i els clients no vendran a peu.

Les mateixes fetes de Sant Pere s'estan adaptant als nous temps i, des de 2024, també hem incorporat algun acte del que ara es diuen neofestes, com el contra-pregó i el dinar de penyes.

Mentrestant, hem passat d'un carrer on fa 50 o 60 anys el mallorquí encara era la llengua usual i a l'escola el castellà era l'oficial, a una situació que dona la sensació de ser la inversa malgrat les dades de la darrera enquesta de l'Ajuntament. Me veig

venir que, aviat, com ja ha passat alguna vegada a algun restaurant de Santa Catalina, ens diran allò de “*English, please*”. En aquest moment els espanyols ens entendran, però ja serà massa tard...

Esporles industrial, Esporles poble dormitori, Esporles metropolità, Esporles global... i a continuació què? L'Esporles artificialment intel·ligent?, l'Esporles IA. No ho sé, no en tenc ni idea, però el millor que podem fer és pensar-hi i reflexionar, és l'única eina que tenim al nostre abast per tal que els canvis no ens trobin desprevinguts.

De totes maneres no tot són canvis i com a l'aldea gala d'Astèrix, encara n'hi que resisteixen, l'altre dia de pagès vaig veure una taula al Brollador que jugaven a cartes, i encara ens queda un cafè, una carnisseria i una botiga que aguanten el temporal i, sobretot, ens queden les festes de Sant Pere.

Molts d'anys a tothom i bones festes.

Referències

- Clar, J. R. (1973): Esorlas, hoy. A *Esporles 1973*. Palma: Ediciones Cort, pg. 77-84.
- Frau, M. et al. (1978): La transformació d'un municipi a l'àrea d'influència de Ciutat de Mallorca: el cas d'Esporles. *Mayurqa*, núm. 17, 123-127.
- Homar, B. (2012): De l'Esporles industrial a l'Esporles metropolità. A *IV Jornades d'Estudis Locals d'Esporles*. Palma: Ajuntament d'Esporles, pg. 43-54.

Porcel, B. (1964): *Mallorca. Fotografías en color y en negro*.
Barcelona: Editorial Planeta.